

6 Şubat Sonrası Deprem Bölgesinde Yaşlılar: Mevcut Durum, İhtiyaçlar ve Öneriler

Faruk Taşcı¹ , Osman Zeki Gökçe²

Öz

Türkiye 6 Şubat 2023 günü 50 binden fazla vatandaşımızın hayatını kaybettiği ve binlercesinin de yaralandığı Maraş merkezli iki büyük deprem sonucu büyük bir felaket yaşadı. 11 ili ve toplamda 15 milyona yakın kişiyi etkileyen bu depremlerde hayatta kalanların içinde birçok dezavantajlı grup bulunmakta ve bu gruplardan birini de yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Kırılgan/duyarlı ve adaptasyonu en düşük kesimlerden biri olan yaşlılara yönelik birçok sosyal politika uygulamaları halihazırda söz konusu olmakla birlikte deprem sonrasında bu sosyal politikaların nereye evrileceği veya nasıl olması gerektiği hususu daha önemli hale gelmektedir. Bu çalışmanın genel amacı, 11 ili kapsayan deprem bölgesinde yaşayan yaşlı nüfusa yönelik deprem sonrası uygulamaya konabilecek politikalar hakkında yön göstereceğini düşündüğümüz yaşlı nüfusun demografik yapısı, hane halkı tipi ve gelir durumuyla ilgili birtakım bulguları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerini kullanarak ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: 6 Şubat Depremleri • Yaşlı nüfus • Sosyal politika • Türkiye, afetler

The Elderly in the Post-February 6 Earthquake Region: Current Situation, Needs, and Recommendations

Abstract

On February 6, 2023, Turkey experienced a disaster resulting from two major earthquakes centered in Maraş, in which over 50,000 individuals died and thousands were injured. Affecting 11 provinces and nearly 15 million people in total, these earthquakes created many disadvantaged groups among the survivors, and one of these groups is the elderly population. Although there are already many social policies for the elderly, one of the most vulnerable and least adaptable groups, the question of where these social policies will evolve to or how they should evolve after the earthquake becomes of great important. The general purpose of this study was to present some findings on the demographic structure, household type and income status of the elderly population using data from the Turkish Statistical Institute. Such results could inform policies that can be adopted after the earthquake for the elderly population living in the earthquake region covering 11 provinces.

Keywords: February 6 Earthquakes • Elderly population • Social policy • Turkey • Natural disasters

¹ Sorumlu yazar: Faruk Taşcı (Prof. Dr.), İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İstanbul, Türkiye.

E-posta: ftasci@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0003-0796-8834

² Osman Zeki Gökçe (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İstanbul, Türkiye.

E-posta: ogokce@medipol.edu.tr ORCID: 0000-0002-5819-7841

Atf: Taşcı, F. & Gökçe, O. Z. (2023). 6 Şubat sonrası deprem bölgesinde yaşlılar: Mevcut durum, ihtiyaçlar ve öneriler. *Senectus*, 1(2), 271-291. <https://doi.org/10.26650/senectus.2023.1.2.0011>

Extended Abstract

On February 6, 2023, Turkey experienced two major earthquakes centered in Maraş, and on February 20, another major earthquake centered in Hatay occurred. As a result, more than 50,000 deaths and thousands of injuries were reported by official authorities. Among the survivors of the earthquakes, which affected 11 provinces and nearly 15 million people in total, there were many members of disadvantaged groups, one of which is the elderly.

In the 13th World Earthquake Conference in Canada in 2004, the elderly was mentioned as one of the most vulnerable/sensitive and least adaptable groups in the aftermath of disasters (Akyıldız et al., 2018). This is supported by the fact that 70% of the victims of Hurricane Katrina in the USA in 2005 were elderly, although only 16% of the population was elderly, or that 56% of the victims of the 2011 Tohoku earthquake and tsunami in Japan were elderly (Güden & Borlu, 2023). As can be expected, elderly individuals have many handicaps due to chronic diseases or disabilities, which make their daily lives difficult. Almost half of the elderly carry out their daily life activities in a limited way (Arpacı, 2005, p. 18) and, therefore, may be dependent on assistance, medication, or care. This creates more vulnerability for the elderly population in emergencies such as disasters and increases their likelihood of being harmed (Çakır & Aydoğmuş-Atalay, 2020).

There are many social policy practices for the elderly, who are one of the most vulnerable/sensitive and least adaptable groups. However, it has become more important where these social policies will evolve to or how they should evolve. In this sense, the main problem is evaluating the situation of the elderly in the region after the earthquake and to identify their needs. In this context, the general purpose of this study is to present some findings on the demographic structure, household type, and income status of the elderly population, which could guide social policies that can be put into practice for the elderly population in the earthquake region covering 11 provinces (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye and Şanlıurfa). For this purpose, quantitative raw data required for these findings was obtained from the statistical tables published by the Turkish Statistical Institute (TurkStat) in the bulletin “Statistics on the Elderly” dated March 17, 2023. The region defined as an earthquake zone includes data from 11 provinces.

In this study, the course of development of the elderly population (in Turkey in general and in the earthquake region), the age structure in the earthquake region, the elderly in the earthquake region in the context of family/household, and the social and economic situation and needs of the elderly in the earthquake region will be presented. However, it would be appropriate to briefly inform about the background of the subject, the relevant literature, and the methodology.

Background

In fact, there are three complementary, if not identical, concepts that can be confused with each other: Age, aging, and old age. Age is related to the birth of a person, and it refers to the birth of a person. A newborn baby, a teenager, and an elderly person have an age. Aging, on the contrary, refers to the transition (progression) from one age to another; that is, from one year to 30 years of age, or from 50 to 80 years of age. In this context, we are referring to the progression of the general average age of the society. Old age is the state of being over a certain/defined age. In this sense, old age encompasses age and aging. Therefore, it would be appropriate to continue with the concept of old age.

When the relevant literature is examined by considering the February 6 earthquake disaster in Turkey and the elderly affected by this disaster, it is seen that although there are studies on major earthquake disasters experienced in the past, the majority of the studies on the elderly focus on the COVID-19 outbreak, which is seen as one of the most important disasters in the recent period.

Although there are many academic reports on the elderly in the context of the COVID-19 disaster, there are sparse studies on the situation of the elderly in earthquakes, which is also a reality for Turkey. While a certain number of studies are about logistics before, during, and after the earthquake disaster (Karakuzulu et al., 2018), some of them are focused on post-earthquake sheltering (Akyıldız et al., 2018). Some other studies focus on the general experiences of the elderly during earthquakes (Druel & Arık, 2023).

Methodology

The general purpose of this study is to present some findings on the demographic structure, household type, and income status of the elderly population, which could guide the adoption of policies for the elderly population in the earthquake region covering 11 provinces. For this purpose, the quantitative raw data required for these findings was obtained from the statistical tables published by the Turkish Statistical Institute (TurkStat) in the bulletin “Statistics on the Elderly” dated March 17, 2023.

Every year since 2012, TurkStat has been regularly sharing this bulletin with the public prepared specifically for the elderly, as part of the “Respect for the Elderly Week” celebrated between March 18 and 24 every year in Turkey. While preparing this bulletin, TurkStat makes use of the data produced as a result of regular surveys conducted every year for many different themes such as education, labor force, and family structure. These bulletins include aggregated data on many socioeconomic characteristics of the elderly population such as general demographic structure, education level, marital status, loneliness, poverty status, and life satisfaction.

Since the scope of this study is the elderly population residing in the earthquake zone, the data obtained from all these data sources have been reproduced for the elderly residing in the earthquake zone by using the 65 and over age group and settlement subdivisions. The region defined as the earthquake zone includes data from 11 provinces. In alphabetical order, these provinces are Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, and Şanlıurfa.

Since the findings of our study are based on aggregated data, discussions based on these findings should avoid ecological misconceptions by not drawing conclusions about individuals based on our group-based data.

Findings, Conclusion, and Recommendations

The elderly population (aged 65 and over) is increasing rapidly worldwide, and this is also true for Turkey. Currently, due to the rapid transformation in the last decades, the elderly population in Turkey seems to be just above the world average. This situation is also similar at the level of the regions (11 provinces) affected by the February 6, 2023, earthquakes. The elderly population in the region is on the rise, but at a slower rate than the rate of increase in the elderly population in Turkey.

The increase in the elderly population also implies a change in the population pyramid. The increase in the elderly population in Turkey has transformed the population pyramid into a beehive shape, but the situation in the earthquake zone is different. The population pyramid in the earthquake zone is a pyramid in the usual sense. As such, this difference in population structure with Turkey in general should be taken into account in determining the social policies on old age and the elderly in the earthquake region, and in spending resources more fairly and effectively.

Conversely, in the age distribution of the total elderly population, the situation in the earthquake region is almost identical to the overall situation in Turkey. Therefore, it can be expected that the incompatibilities that may arise in the adaptation of policies for the elderly in Turkey to the earthquake region will be less. However, in the process of developing the necessary policies, taking into account the customs in the earthquake region, unlike other regions of Turkey, especially in the context of the elderly, will provide more accurate results.

In fact, the number of elderly living alone in the earthquake region (one-person elderly households) is half the rate compared to Turkey as a whole. In other words, the number of elderly persons living alone in the earthquake region is much lower than in Turkey in general. However, it is important to continue to work meticulously in all aspects, especially social service practices, in different demographic breakdowns at the provincial level, regarding the survivors of the elderly who lived alone before the earthquake.

Another important issue for the elderly in the earthquake zone is the social and economic situation. At this point, when regional poverty data including the provinces of the earthquake region are analyzed, it is seen that the poverty rates of the elderly in the provinces of the earthquake region are much higher than the poverty rates of the elderly in Turkey as a whole. Therefore, it is important to continue and strengthen the existing social assistance programs for the poor elderly in the post-earthquake region.

To fulfill all of them properly, “elderly-friendly disaster management” that includes social policies should be seen as a necessary move. For this, it is essential to create a database that includes the “elderly” who may be harmed in case of a possible earthquake. However, while creating this database, it is necessary to classify the elderly population according to subdivisions that may be deemed necessary in the process of developing policies to be implemented for the elderly in the future (e.g., classifications that take into account physical, mental, cognitive, emotional conditions and demographic conditions such as marriage–singlehood, and loneliness). In this framework, the evacuation processes of the elderly after the earthquake should also be taken into account in detail. Perhaps, most importantly, the personnel who will provide care support to the elderly after evacuation should be specially trained before the earthquake and supported from time to time after the earthquake to prevent burnout syndrome.

6 Şubat Sonrası Deprem Bölgesinde Yaşlılar: Mevcut Durum, İhtiyaçlar ve Öneriler

Türkiye 6 Şubat 2023 günü Maraş merkezli iki büyük deprem yaşadı, 20 Şubat'ta da Hatay merkezli bir büyük deprem daha hissedildi. Sonuçta 50 bini aşan ölü ve binlerce yaralı resmi makamlarca rapor edildi. 11 ili ve toplamda 15 milyona yakın kişiyi etkileyen depremlerden sağ kurtulanlar arasında birçok dezavantajlı grup mensubu vatandaşımız bulunmaktadır. Bu gruplardan biri de yaşlılardır.

Yaşlılar 2004 yılı Kanada'daki 13. Dünya Deprem Konferansı'nda afet sonrasındaki en kırılgan/duyarlı ve adaptasyonu en düşük kesimlerden biri olarak zikredilmektedir (Akyıldız ve ark., 2018). 2005'te ABD'deki Katrina Kasırgası'nda nüfusun %16'sı yaşlı olmasına rağmen ölenlerin %70'inin yaşlılardan oluşması veya Japonya'daki 2011 Thoku depremi ve tsunamisinde ölenlerin %56'sının yaşlılardan oluşması bu durumu desteklemektedir (Güden ve Borlu, 2023). Tahmin edilebileceği gibi yaşlılarda kronik hastalıklar veya engelliliğe bağlı olarak günlük hayatlarını zorlaştıran birçok handicap söz konusu olmaktadır. Yaşlıların neredeyse yarısı günlük yaşam aktivitelerini kısıtlı şekilde sürdürmekte (Arpacı, 2005, s. 18) ve bu nedenle yardıma, ilaca veya bakıma bağımlılık durumu söz konusu olabilmektedir. Bu da afet gibi acil durumlarda yaşlı nüfus için daha fazla kırılganlık oluşturmakta ve zarar görme olasılıklarını artırmaktadır (Çakır ve Aydoğmuş-Atalay, 2020).

Kırılgan/duyarlı ve adaptasyonu en düşük kesimlerden biri olan yaşlılara yönelik birçok sosyal politika uygulamaları söz konusudur. Bununla birlikte deprem sonrasında bu sosyal politikaların nereye evrileceği veya nasıl olması gerektiği hususu daha önemli hale gelmiştir. Bu anlamda temel sorunsal, deprem sonrasında bölgedeki yaşlıların durumların nasıl ve ihtiyaçlarının neler olduğudur. Bu kapsamda bu çalışmanın genel amacı, 11 ili (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa) kapsayan deprem bölgesi özelinde yaşlı nüfusa yönelik uygulamaya konabilecek sosyal politikalar hakkında yön göstereceğini düşündüğümüz yaşlı nüfusa ait demografik yapı, hane halkı tipi ve gelir durumu ile ilgili birtakım bulguları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ortaya konan bu bulgular için gerekli nicel ham bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 17 Mart 2023 tarihli İstatistiklerle Yaşlılar bülteniyle yayımlanan istatistiki tablolardan elde edilmiştir. Deprem bölgesi olarak tanımlanan bölge 11 ile ait verileri kapsamaktadır.

Çalışmada öncelikle (Türkiye genelinde ve deprem bölgesinde) yaşlı nüfusun gelişim seyri, sonrasında deprem bölgesinde yaş ve yaşlılık yapısı, daha sonra deprem bölgesinde aile/hane bağlamında yaşlılar ve nihayetinde deprem bölgesindeki yaşlıların sosyal ve ekonomik durumları ve ihtiyaçlar ortaya konacaktır. Ancak, öncesinde konunun arka planı, ilgili literatür ve yöntem hakkında kısaca bilgilendirme yapmak yerinde olacaktır.

Arka Plan

Yaşlının kim olduğu ve afetlerde yaşlı olmanın ne anlama geldiği yanında afetlerde yaşlı olmakla ilgili Türkiye özelinde nasıl bir literatürün var olduğunu ortaya koymak, çalışmamızdaki bulguları daha iyi kavrama ve yorumlama adına faydalı olacaktır.

Kavram

Esasında ortada birbiriyle karıştırılabilen, aynı olmasa da birbirlerini tamamlayıcı üç kavram bulunmaktadır: Yaş, yaşlanma ve yaşlılık. Yaş, kişinin doğumuyla ilgilidir, doğumuna atıf yapmaktır. Yeni doğan bir bebeğin de bir yaşı vardır, ergenlik dönemindeki çocuğun da bir yaşı vardır, ölüm döşeğinde olan birinin de bir yaşı vardır. Yaşlanma ise bir yaştan başka bir yaşa geçiş (ilerleme) anlamına gelmektedir. Bir yaşımdan otuz yaşına geçiş de yaşlanmadır, elli yaşımdan seksen yaşına geçiş de yaşlanmadır. Burada söz konusu olan toplumun genel yaş ortalamasının ilerlemesidir. Yaşlılık ise belli/belirlenmiş bir yaştan üstünde olma durumudur. Bu anlamda yaşlılık, yaş ve yaşlanmayı da kapsayacak şekildedir. Bu nedenle, konuya yaşlılık kavramı üzerinden devam etmek yerinde olacaktır.

Yaşlılık, biyolojik yönlerinden dolayı kişiden kişiye veya kültürel bakımdan toplumdaki topluma değişen yani göreceli yönleri olan bir kavram olsa da (DPT, 2007),

kronolojiye dayalı olarak mecburen belirlenen bir sınırın üstünde olanlara yaşlı denmektedir (Caniklioğlu, 2007). Bu sınır da Türkiye'nin de dahil olduğu birçok ülkede 65 yaş olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla yaşlı demek, 65 yaş ve üstünde olan kişiler demektir.

Afetlerde yaşlı olmak ise “afet gerontolojisi” kavramını akla getirmektedir. Bu kavram, afetlere maruz kalması sebebiyle umutsuz ve travmatik duruma düşen yaşlılara yönelik müdahale ile ilgilidir. Müdahale ile yaşlıların umutsuzluklarının ve travmatik durumlarının giderilmesi amaçlanmaktadır (Tufan ve ark., 2022).

Literatür

İlgili literatür Türkiye'deki 6 Şubat deprem felaketi ve bu felaketten etkilenen yaşlılar dikkate alınarak incelendiğinde geçmişte yaşanmış belli başlı deprem afetleri konu edilerek yapılan çalışmalar görülmekle birlikte, yaşlılarla ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunun son dönemdeki en önemli afetlerden biri olarak görülen Covid-19 salgınına yoğunlaştığı görülmektedir.

Covid-19 döneminde yaşlılara yönelik ortaya konan akademik çalışmaların odaklandığı konular ise oldukça çeşitlidir. Bu çalışmaların bazıları Covid-19 sürecinde yaşlıların damgalanması, sosyal dışlanma veya ayrımcılığa maruz kalması ve sonrasında yaşadıkları anksiyeteye ilişkin deneyimler üzerinedir (Şimşek ve ark. 2022). Diğer bazı çalışmalarda yaşlılarca yaşanan deneyimlerin sosyal dışlanma açısından olumlu veya olumsuz yönlerine vurgu yapılmaktadır (Kahraman ve ark., 2022). Benzer yaklaşımla yaşlıların Covid-19 sürecinde yaşadıklarına yönelik görüş ve tutumları da bazı çalışmalar ile analiz edilmektedir (Tekin ve Aşiret, 2022).

Öte yandan, Covid-19 sürecinde yaşlılara yönelik ayrımcılık, genel bir çerçevede (Çağlar ve Özkan, 2022) veya özelde bakım süreçleri (Özcanarlan, 2022), dijital gözetim (Özkan, 2022), korku (Göknil-Çalık ve ark., 2022) gibi alt kavramlar etrafında da ele alınmaktadır. Buna yakın bir durum olarak, yani kısmen damgalanma/dışlanma veya ayrımcılık ekseninde Covid-19 sürecinde kuşaklararası çatışma (Ayabakan, 2022) ya da zıddı olarak kuşaklararası dayanışma (Tuna, 2022) bağlamında yaşlıların ele alındığı çalışmalara da rastlanmaktadır.

Covid-19 sürecinde yaşlıların yaşadıkları sorunlar, sadece damgalanma, sosyal dışlanma veya ayrımcılık değildir; belli oranda psiko-sosyal ya da manevi sorunlar da söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda Covid-19 döneminde yaşlıların ruhsal iyi oluşuna yönelik çalışmalar olduğu gibi (Sayın-Kasar ve Yüksel, 2022), yaşlılara yönelik dini-manevi destek hizmetlerinin gerekli olduğunu ortaya koyan çalışmalar da vardır (Gedik, 2022). Salgın sürecini sağlık bakım hizmetleri açısından ele alan çalışmaların yanı sıra (Demirel ve ark., 2022) bu bakım süreçlerinin yönetimi (Yetgin ve Yılmaz

2023) ve süreçlerin sorunlu olup olmadığının takibi (Özdöl ve Aşık, 2023) üzerine odaklanan çalışmalar da öne çıkmaktadır.

Öte yandan Covid-19 dönemi yaşlılar için psiko-sosyal ve manevi sorunlar kadar maddi sorunlar/kayıplar anlamına da gelmiştir. Bu maddi kayıpları giderme noktasında Türkiye’de sosyal yardım uygulama tarzı olarak “vefa destek grubu” ihdas edilmiştir. Bu vefa destek grubunun niteliği ile ilgili çalışmaların (Yıldırım, 2021) yanında, bölgesel ölçekteki uygulamaları değerlendiren (Kaya ve ark., 2022) çalışmalar da görmek mümkündür.

Öne çıkan bu konuların yanında yaşlıların Covid-19 sonrasındaki tüketim alışkanlıkları (Özbakır-Umut ve ark., 2022), turizm sektöründeki (İyem ve İslamoğlu, 2021) ve genel manada çalışma hayatındaki durumları (Taşçı ve Uygun, 2022) ile izolasyona karşı medya kullanım pratikleri (Arun ve ark., 2022) ve süreçte haber medyasında temsil edilme biçimleri (Göksun, 2023) üzerine araştırmaların varlığı da söz konusudur.

Covid-19 afeti bağlamında yaşlılar ile ilgili akademik metinler çokça olmasına rağmen, yine Türkiye için bir gerçeklik olan depremde yaşlıların durumları hakkında akademik çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Belli sayıda çalışma deprem afeti öncesi, sırasında ve sonrasındaki lojistik ile ilgili iken (Karakuzulu ve ark., 2018), bazıları deprem sonrası barınma odaklıdır (Akyıldız, Gürboğa, Gürboğa ve Coşkun, 2018). Diğer bir kısım çalışma da depremlerde yaşlıların yaşadıkları genel deneyimler üzerinedir (Duruel ve Arık, 2023).

Yöntem

Bu çalışmanın genel amacı, 11 ili kapsayan deprem bölgesi özelinde yaşlı nüfusa yönelik uygulamaya konabilecek politikalar hakkında yön göstereceğini düşündüğümüz yaşlı nüfusa ait demografik yapı, hane halkı tipi ve gelir durumu ile ilgili birtakım bulguları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ortaya konan bu bulgular için gerekli nicel ham bilgileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 17 Mart 2023 tarihli İstatistiklerle Yaşlılar bülteniyle yayımlanan istatistiki tablolardan elde edilmiştir.

TÜİK yaşlılara özel olarak hazırladığı bu bülteni ülkemizde her yıl 18–24 Mart arası kutlanan “Yaşlılara Saygı Haftası” kapsamında 2012 yılından itibaren her yıl düzenli olarak kamuoyuyla paylaşmaktadır. TÜİK bu bülteni hazırlarken eğitim, iş gücü, aile yapısı gibi birçok farklı tema için her yıl düzenli yaptığı araştırmalar neticesinde ürettiği verilerden yararlanmaktadır. Söz konusu bültenlerde yaşlı nüfusun genel demografik yapısı, eğitim seviyesi, medeni durumu, yalnızlık, yoksulluk durumu ve yaşam memnuniyeti gibi birçok sosyoekonomik özelliklerine ilişkin toplu verilere yer verilmektedir. TÜİK’in ilgili bülteni hazırlarken yararlandığı veri kaynakları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Genel Nüfus Sayımları, 1935–2000
- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2008–2022
- İstatistiklerle Aile, 2021
- Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri, 2022

Bu veri kaynaklarında toplam nüfus için cinsiyet, yaş ve ikamet edilen il gibi alt kırılımlarla paylaşılan nicel bilgiler 65 yaş ve üstü grup kırılımı kullanılarak yaşlılar için yeniden oluşturulabilmektedir.

Bu çalışmadaki bulguları elde etmemizi sağlayan verilerin temel kaynağını nüfusa ait veriler oluşturmaktadır. Nüfus ve ikamet bilgilerinin güncel şekilde kaydedilmesi ve nüfus hareketlerinin düzenli izlenebilmesi için 2007 yılında kurulan ADNKS, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılından bu yana her yıl güncellenerek hazırlanmaktadır.

ADNKS nüfusa ait yaş, cinsiyet ve yerleşim yeri gibi temel demografik verilerin toplanmasının yanı sıra hane halkı yapısı ve nüfusun eğitim durumuna ait bilgilerin edinilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Güncel ADNKS kayıtları üzerinden ülke sınırları içinde ikamet eden ve hane halkı teşkil eden adreslerde yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve yabancı uyruklu kişilerin tamamını kapsayarak hazırlanan Aile İstatistikleri hane halkı yapısı ile ilgili yıllık güncel verileri sunmaktadır.¹

Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri ADNKS üzerinden direkt çekilen veriler olmamakla birlikte, bu istatistiklerin elde edilmesi için örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilen Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA) TÜİK tarafından her sene düzenli şekilde yürütülmektedir. Örnekleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen GYKA'nın kapsamı ülke sınırları içindeki tüm hanelerde yaşayan tüm fertlerdir. Bu çalışmanın örnekleme birimi hane halkı adresi, gözlem birimi ise hane halkı fertleridir. Örneklemdeki hane adresleri Türkiye'deki tüm hane adreslerini içeren bir listeden—örneklem çerçevesinden—seçilmektedir.² İlgili veriler ulaşılan hane halklarındaki fertlerle yapılan birebir görüşmeler yoluyla derlenmektedir. Panel anket yönteminin kullanıldığı GYKA, TÜİK tarafından Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde 2006 yılından beri gelir dağılımının yanı sıra, yaşam koşulları, sosyal dışlanma ve görece gelir yoksulluğu gibi temalarda veri üretme amacıyla uygulanmaktadır.

Bu çalışmamızın kapsamı deprem bölgesinde ikamet eden yaşlı nüfus olduğundan tüm bu veri kaynaklarından elde edilen veriler 65 yaş ve üstü grup ve yerleşim yeri

1 Hane halkı nüfusu tespit edilirken toplu yaşam alanlarında (kışla, cezaevi, huzurevi, üniversite öğrenci yurtları, işçi barakaları, misafirhane, otel, vb.) ikamet edenler dışarıda tutulmuştur (TÜİK).

2 Anket kurumsal nüfusu (üniversite yurtları, yetiştirme yurtları, huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapishane ile kışla vb. yerlerde yaşayanlar) dışarıda tutulmaktadır.

alt kırılımları kullanılarak deprem bölgesinde ikamet eden yaşlılar için yeniden üretilmiştir. Deprem bölgesi olarak tanımlanan bölge 11 ile ait verileri kapsamaktadır. Bu iller alfabetik sıraya göre; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa'dır.

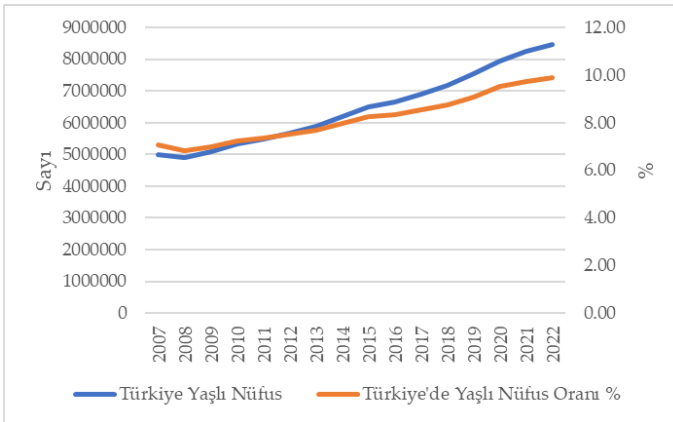
ADNKS veya MERNİS üzerinden çekilen veriler, yaşlı nüfus olarak tanımlanan 65 yaş ve üzeri nüfus için deprem bölgesindeki her bir il seviyesinde tespit edilebilirken, örnekleme yöntemiyle elde edilen Yoksulluk istatistikleri ikinci derece İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS-II) kullanılarak oluşturulan ve her biri—İstanbul, İzmir ve Ankara alt bölgeleri hariç—birden fazla ili kapsayan 26 alt bölge için üretilmektedir. Bu sebeple, yaşlı nüfusa ait Yoksulluk istatistikleri deprem bölgesi olarak tanımlanan 11 il için ayrı ayrı üretilmemektedir. Deprem bölgesindeki yaşlı nüfusun yoksulluğu ile ilgili bulgular TÜİK tarafından belirlenen 26 alt bölge içerisinde bahsi geçen 11 ili içeren alt bölgeler tespit edilerek oluşturulmuştur.

Çalışmamızda ortaya koyulan bulgular toplu verilerden yola çıkarak hazırlandığı için bu bulgulardan yola çıkarak yapılacak tartışmaların ekolojik yanılıya sebep olmaması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, grup bazlı verilerimizden yola çıkarak bireyler hakkında sonuç çıkarmamaya çalışmalıdır.

Bulgular

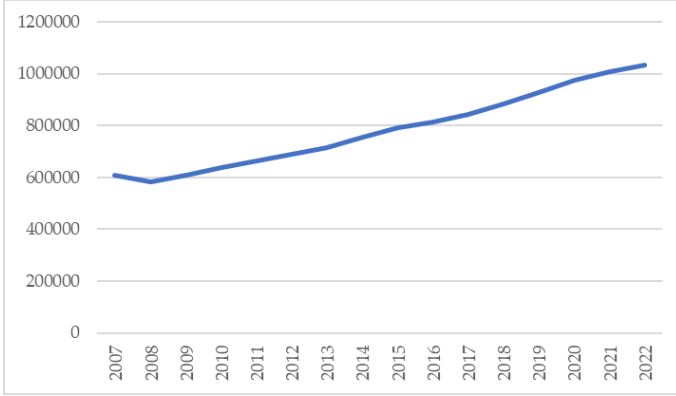
Yaşlı Nüfusun Gelişim Seyri, Deprem Bölgesi ve Muhtemel İhtiyaçlar

Birleşmiş Milletler verilerine göre dünyada yaşlı nüfus istikrarlı şekilde artmaktadır: 1950 yılında dünya nüfusunun %5'i yaşlı iken 2020 yılına gelindiğinde bu oran %9,5'i bulmuş; yaşlı nüfus 50 yıl içinde 2 katlık bir artış sergilemiştir (T.C. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020).

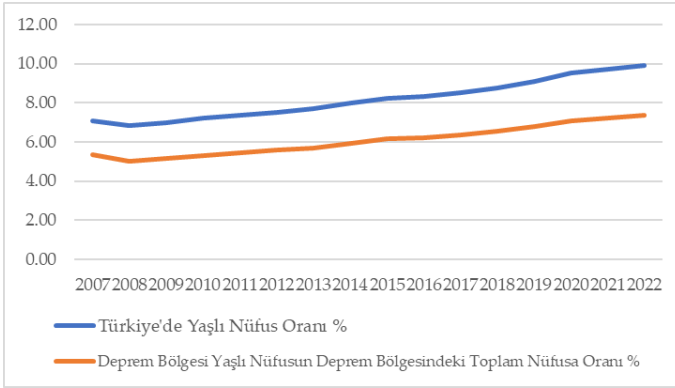
Grafik 1. Türkiye Geneline Yaşlı Nüfusun Gelişim Seyri (2007-2022) - %.

Benzer şekilde Türkiye’deki yaşlı nüfusun 2 kat artışı dikkat çekmektedir, ancak bu artış 50 yılda değil de yaklaşık 15 yılda gerçekleşmiş durumdadır. Bu anlamda, bir yandan 2 katlık artış, bir yandan da toplam yaşlı nüfusun ve yaşlı nüfus oranının 2008 yılından itibaren istikrarlı bir şekilde artışı söz konusudur (Grafik 1).

Grafik 2. Deprem Bölgesinde (11 İl) Yaşlı Nüfusun Gelişim Seyri (2007-2022).

2007–2022 yılları arasındaki periyoda bakıldığında Türkiye geneli için geçerli iki katlık artış durumu neredeyse deprem bölgesi için de geçerlidir. Dolayısıyla 11 ili içeren deprem bölgesindeki toplam yaşlı nüfusun da Türkiye geneli gidişat ile uyumlu olarak istikrarlı ve 2 kat olacak şekilde arttığını görmekteyiz (Grafik 2).

Grafik 3. Türkiye ile Kıyaslamalı Deprem Bölgesinde (11 İl) Yaşlı Nüfusun Gelişim Seyri (2007-2022).

Türkiye ve deprem bölgesi yaşlı nüfus oranlarında paralel bir gidişattan söz etmekle birlikte, son yıllarda iki trend arasındaki açıklığın az da olsa artıyor olması deprem bölgesindeki nüfusun Türkiye geneline göre yaşlanma konusunda daha yavaş bir seyir izlediğine işaret etmektedir (Grafik 3). Grafikte de görüldüğü üzere deprem bölgesindeki yaşlı oranı Türkiye genelindeki yaşlı oranının yaklaşık 2,5 puan altındadır (T.C. Strateji

ve Bütçe Başkanlığı, 20239). Bunun bir anlamı da yaşlı bağımlılık oranı açısından, deprem bölgesinin Türkiye'ye göre daha düşük olduğudur (Tunalı, 2023).

Tablo 1
Yaşlı Nüfusa Göre 11 İlin Sıralaması (2022)

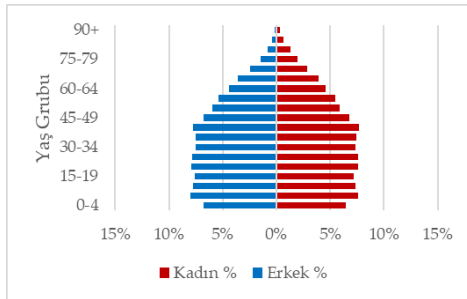
İl	Yaşlı Nüfus (2022)	Sıralama
Adana	211.448	1
Hatay	137.785	2
Gaziantep	124.427	3
Kahramanmaraş	104.550	4
Diyarbakır	92.990	5
Malatya	90.642	6
Şanlıurfa	89.688	7
Elâzığ	64.251	8
Adıyaman	53.281	9
Osmaniye	51.991	10
Kilis	11.919	11
Toplam	1032972	

Öte yandan, yaşlanma konusunda depremden etkilenen 11 ildeki toplam 1.032.972 yaşlıyı, il bazında nüfuslarına göre sıraladığımızda Adana'nın ilk sırada olduğu görülmektedir. Bu sayılarda Adana'yı depremden en çok etkilenen üç il olan Hatay, Gaziantep ve Kahramanmaraş izlemektedir (Tablo 1).

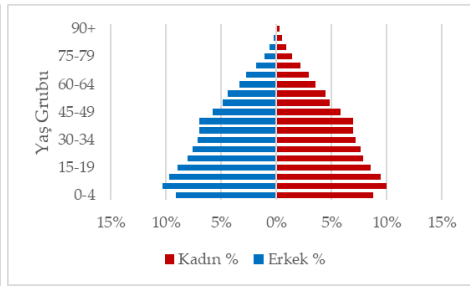
Deprem Bölgesinde Yaş ve Yaşlılık Yapısı Bağlamında İhtiyaçlar

Yaşlıların nüfus içinde kapladıkları alan kadar yapılarının (yaş gruplarına göre oranların) nasıl olduğunu bilmek de yaşlılara yönelik sosyal politika uygulamalarında gerekli bir bilgidir ve bu bilgi deprem bölgesi için daha fazla önem ve gereklilik arz etmektedir.

Grafik 4 ve 5 Türkiye ve deprem bölgesi nüfus piramitlerinin bir karşılaştırmasını yapmamıza olanak sağlamaktadır. Demografik dönüşüm sürecinde olan Türkiye'de,

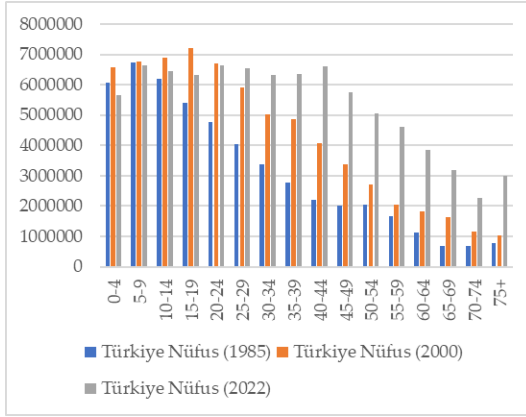
Grafik 4. Türkiye'nin Nüfus Piramidi (2022).

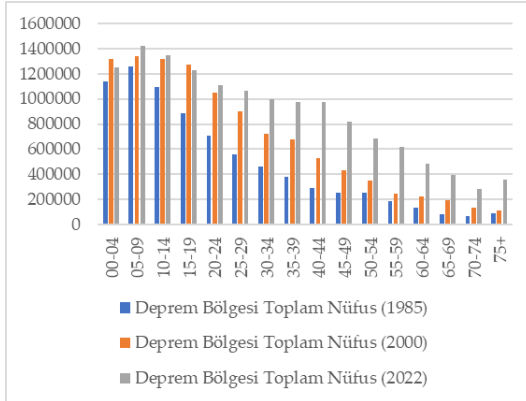
Grafik 5. Deprem Bölgesinde (11 İl) Nüfus Piramidi (2022).

doğurganlık³ ve ölüm hızlarındaki⁴ azalma ve sağlık konusunda gelişmelerle doğuştan beklenen yaşam süresinin artması⁵ sonucunda çocuk ve gençlerin toplam nüfus içindeki oranının yaşlıların oranına göre düşük seyrettiği görülmektedir.

Deprem bölgesi olarak adlandırdığımız 11 ilin nüfus piramidine baktığımızdaysa Türkiye geneli resimden farklı olarak çocuk ve gençlerin toplam nüfus içindeki oranının görece yüksek seyrettiğini gözlemlemekteyiz. Böylece Türkiye genelindeki nüfus daha çok arı kovanı piramidini andırmakta iken, deprem bölgesindeki nüfus bilinen anlamda piramit özelliği taşımaktadır.

Grafik 6. Türkiye Genelinde Yaş Gruplarına Göre Nüfus (1985, 2000, 2022).

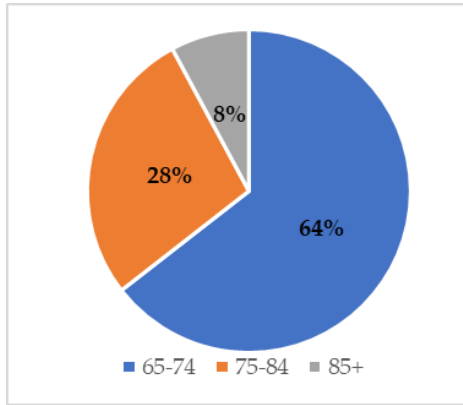

Grafik 7. Deprem Bölgesinde Yaş Gruplarına Göre Nüfus (1985, 2000, 2022).

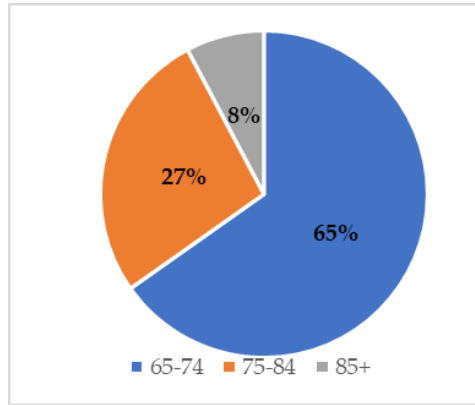
- Türkiye’de 2021 yılı ile toplam doğurganlık hızı, 1,70 çocuktur. Bkz. TÜİK (2022a), *Doğum İstatistikleri, 2021*.
- Türkiye’de 2021 yılı ile kaba ölüm hızı binde 6,7 olmuştur. Bkz. TÜİK (2023), *Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2021*.
- Türkiye’de 2020-2025 dönemi için doğuştan beklenen yaşam süresi ortalama 78,4 iken erkekler için 75,6 yıl, kadınlar için 81,2 yıl olarak tahmin edilmiştir. Bkz. TÜİK (2022b), *Dünya Nüfus Günü, 2022*.

Grafik 6 ve 7'yi birlikte değerlendirdiğimizde 1985–2022 yılları arasında hem Türkiye hem de deprem bölgesi nüfusunun giderek yaşlandığını görmekteyiz, ancak bu yaşlanma Grafik 4 ve 5'ten de anlaşıldığı üzere, deprem bölgesinde daha yavaş ve düşük seyretmektedir. Bu anlamda, deprem bölgesinde demografik dönüşüm süreci devam etmektedir.

Elbette deprem bağlamındaki bu dönüşümlerin yaşlılar için doğuracağı bazı ihtiyaçlar söz konusu olacaktır. Bunların en önemlisi yaşlıların bakımlarıdır. Çünkü, yaşlılar için afet sonrası en olası durum bu grubun yüksek kırılabilirliğe sahip olmaları sebebiyle fiziksel, zihinsel/bilişsel veya duygusal sorunlar yaşayabilmeleridir. Bu durum, afet sonrasında yaşlıların acil tahliyeleri ve barınmaları söz konusu olduğunda dikkate alınmak durumundadır (Çakır ve Aydoğmuş-Atalay, 2020, s. 176). 6 Şubat Depremleri sonrasında Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi Birimi (UMKE) ekiplerinin devreye soktukları tüm hamleler ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (ASHB) bağlı yaşlı hizmetleri bu kapsamdadır (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023, 58, 106-107).

Grafik 8. Türkiye Genelinde Toplam Yaşlı Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022).

Grafik 9. Deprem Bölgesindeki Toplam Yaşlı Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022).

Yaşlılara yönelik sosyal politika uygulamalarında yaşlı nüfus içindeki yaş gruplarının kapladıkları alan da dikkate alınmaktadır. Yaş grupları 65–74 yaş, 75–84 yaş ve 85 yaş ve üstü şeklinde ayrılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye genelinde ve deprem bölgesinde yaşlı nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı oldukça benzerlik göstermektedir (Grafik 8 ve 9). Bu benzerliklerin anlamı, yaşlılar içindeki yaş gruplarına yönelik Türkiye genelinde uygulanan sosyal politikaların ve bu politikaların kapsamının deprem bölgesindekilerle benzer bir zeminde düşünülebileceğidir. Ancak yaşlı grupları içinde 85 yaş ve üstü ileri yaşlılar daha kritiktir, çünkü bir yandan sayıları gün geçtikçe

artmakta diğer bir yandan deprem süreçleri bu alt grup için daha zorlu geçmektedir (Tufan ve ark., 2022).

Deprem Bölgesinde Aile/Hane, Yaşlılar ve İhtiyaçları

Yaşlılara yönelik sosyal politikalar ister Türkiye genelinde olsun ister deprem bölgesinde olsun, aile/hane ile irtibatlı ilerlemektedir. Türkiye geneli ve deprem bölgesi hane halkı istatistikleri karşılaştırıldığında, deprem bölgesi hane halkının yaşlı fert bulundurma oranında Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir (Tablo 2). Yaşlı yalnızlığı konusunda da yine deprem bölgesinin Türkiye geneline göre daha iyi bir durumda olduğu söylenebilir. Önceki grafiklerle de paralel olarak, deprem bölgesi nüfusunun Türkiye geneliyle karşılaştırıldığında görece genç yapısı, yaşlı fert bulunmayan hane halkı oranlarında da kendini göstermektedir (%78,8 vs. %75,9).

Tablo 2

Türkiye Geneli ve Deprem Bölgesindeki Hane Tiplerine Göre Yaşlılar (2022)

Gruplar	Türkiye Geneli		Deprem Bölgesi (11 İl Toplam)	
	Sayı	Toplam Hane Halkına Oranı %	Sayı	Toplam Hane Halkına Oranı %
En Az Bir Yaşlı Fert Bulunan Hane Halkı Sayısı	6276433	24	772716	21.2
Yalnız Yaşayan Yaşlı Sayısı (Tek Kişilik Yaşlı Hane Halkı)	1632874	6.2	168452	4.6
Yaşlı Fert Bulunmayan Hane Halkı Sayısı	19798932	75.9	2867409	78.8
Toplam Hane Halkı Sayısı	26075365		3640125	

Buna rağmen yaşlı yalnızlığı deprem bölgesi için de bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle deprem gibi afetler sırasındaki yalnızlık, yaşlı için daha fazla korumasız ve savunmasız olma anlamına gelmektedir (Çakır ve Aydoğmuş-Atalay, 2020). Örneğin, yalnız yaşlı, deprem sonrası yapılan her türlü desteklere ve yardımlara erişimde, acil durum talimatlarını duymada ve onları yerine getirmede, özellikle de tahliye süreçlerinde ciddi sorunlar yaşayabilmektedir (Türkiye Tabipler Birliği, 2023). Tüm bu sorunlara/zorluklara rağmen, yaşlıların deprem gibi afetlerde diğer yaş gruplarına göre daha dayanıklı ve güçlü olduğunu ileri süren yaklaşımlar da bulunmaktadır. Olgunlaşma ve aşılama teorileri olarak ifade edilen yaklaşıma göre, yaşlılar uzun hayat tecrübeleri sonrasında deprem dönemlerinde bir çeşit hissizleşme veya gerçeği daha rahat kabul etme hallerine sahip olmaktadır. Böylece travmatik süreçleri daha hızlı şekilde atlatmaktadır; hayatın zorluklarına karşı aşıldıkları, olgun davranırlar (Şevik, 2023).

Tablo 3

Deprem Bölgesindeki (11 İl) Hanelerinde Yalnız Yaşayan Yaşlıların (Tek Kişilik Yaşlı Hane Halkı) Sayısı (2022)

İl	Yalnız Yaşayan Yaşlı Sayısı (Tek Kişilik Yaşlı Hane Halkı)
Adana	35712
Adıyaman	7370
Diyarbakır	11250
Elâzığ	11708
Gaziantep	21880
Hatay	22918
Malatya	16055
Kahramanmaraş	17293
Şanlıurfa	12485
Kilis	2755
Osmaniye	9026
Toplam 11 İl	168452

Öte yandan deprem bölgesinde yalnız yaşayan yaşlıların sayıları illere göre farklılık arz etmektedir. Adana dışında depremin en çok etkilediği Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Malatya’da yalnız yaşlıların sayısının en fazla olması dikkat çekmektedir (Tablo 3).

Tablo 4

Tek Kişilik Yaşlı Hane Halkı Oranı Açısından 11 İlin Türkiye Sıralamasındaki Yerleri

İL	Yalnız Yaşayan Yaşlıların En Az Bir Yaşlı Bulunan Hane Halkına Oranı %	İlgili Oranlarda İllerin Türkiye Sırası
Kilis	30,4	18
Elâzığ	24,6	55
Malatya	24,1	56
Osmaniye	23,5	59
Gaziantep	23,4	60
Kahramanmaraş	22,7	61
Adana	22,4	62
Hatay	22,0	64
Adıyaman	18,9	69
Şanlıurfa	18,1	72
Diyarbakır	16,1	77

Mutlak sayılar yerine il bazlı nüfusa göre oranlara bakıldığında, illerin Türkiye’deki sıralaması değişmektedir. Tablo 4’te yalnız yaşayan yaşlıların en az bir yaşlı bulunan hane halkına oranları deprem bölgesindeki her bir il için gösterilmektedir. Kilis bu oranlarda oldukça dikkat çeken bir şekilde ayrılarak ilk sırada yer almaktadır. Deprem bölgesi illeri içerisinde Adıyaman, Şanlıurfa ve Diyarbakır’daki yaşlı yalnızlığının oransal olarak görece düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Deprem Bölgesindeki Yaşlıların Sosyoekonomik Durumları ve İhtiyaçları

En nihayetinde; yaşlıların sosyal ve ekonomik durumlarına göre de sosyal politikalar şekil almaktadır ki depremin etkisi ile yaşlıların sosyal ve ekonomik durumları daha önemli hale gelmektedir. Bu kapsamda, özellikle yaşlıların yoksulluğu göz atılması gereken bir göstergedir.

Tablo 5

Türkiye Geneli ve Deprem Bölgesi Kıyaslamalı Yaşlı Nüfusun Yoksulluk Oranı (2021)

Grup	Medyan Gelirin %60'ına gör Yoksulluk Oranı
Türkiye Yaşlı Nüfus (65+) Yoksulluk Oranı	11,4
Türkiye Toplam Nüfus Yoksulluk Oranı	21,3
TR62 (Adana, Mersin)	22,35
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	19,06
TRB1 (Malatya, Elâziğ, Bingöl, Tunceli)	10,44
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	12,86
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	17,13

Bu noktada; Tablo 5, Türkiye geneli ve bölgesel bazda yoksulluk oranlarını göstermektedir. Yaşlılar için il bazlı yoksulluk oranı istatistikleri açıklanmadığı için Türkiye geneli yaşlı yoksulluk oranıyla bölgesel yoksulluk oranları kıyas edilerek basit çıkarımlar yapılabilir. Adana'nın dâhil olduğu yaşlı yoksulluk oranı hem Türkiye'nin toplam nüfus yoksulluk oranının üstündedir hem de Türkiye yaşlı yoksulluk oranının neredeyse iki katıda denk gelmektedir. Deprem en çok etkilediği iki il olan Hatay ve Kahramanmaraş'ın yaşlı yoksulluk oranları, Türkiye yaşlı yoksulluk oranının iki katına yakındır. Yine depremden önemli ölçüde etkilenen Gaziantep ve Adıyaman'daki yaşlı yoksulluk oranları Türkiye yaşlı yoksulluk oranının üstündedir (Tablo 5).

Bunların genel anlamı şudur: Deprem sonrası yaşlı depremzedeler için yoksullaşma riski daha fazla olabilir ve bu noktada yaşlılara yönelik sosyal yardımlara daha fazla önem verilmesi elzemdir. Bu durumu destekleyen kaynak ve maruz teorilerine göre, deprem gibi afet dönemlerinde yaşlılar için sosyoekonomik mahrumiyet ve zayıflık, ellerindeki kaynakların yetersizliği ve maruz kaldıkları durumun büyüklüğü nedeniyle daha da kötü hal almaktadır (Şevik, 2023).

Gerçekten de yaşlılar afet sonrası yapılan sosyal yardımlara erişimde diğer yaş gruplarına göre daha zorluk çekmektedirler (Çakır Aydoğmuş-Atalay, 2020) ve bu durum onları daha zora sokabilmektedir. Hele yaşlıların bir kısmının afet öncesinde de yoksul oldukları düşünüldüğünde (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010; Işiker-Bedir, 2020; Zastrow, 2013), sorunun boyutları daha da zorlaşmış olmaktadır. Bu nedenle depreme maruz kalan yaşlılara yönelik sosyal yardımlar daha fazla önemli hale gelmektedir. 6 Şubat Depremleri sonrasında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile ASHB Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ortaklığında yürütülen sosyal

yardımlarının yaşlılara yönelik yüzü ve özelde ASHB'nin Engelli ve Yaşlı Vatandaşlar için Deprem Destek Hattı uygulaması (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023) bu nedenle istenen adımlardır.

Sonuç ve Öneriler

Dünyada yaşlı nüfus (65 yaş ve üstü) hızla artmaktadır; artış durumu, Türkiye için de geçerlidir. Gelinen noktada son on yıllardaki hızlı dönüşüm ile Türkiye'deki yaşlı nüfus, dünya ortalamasının hemen üstüne çıkmış gözükmektedir. Bu durum, 6 Şubat 2023 depremleri ile sarsılan bölge (11 il) düzeyinde de benzerlik göstermektedir. Bölgedeki yaşlı nüfus artış eğilimindedir, ancak Türkiye'deki yaşlı nüfus artış hızına göre daha yavaş bir artış söz konusudur.

Yaşlı nüfus artışı, nüfus piramidinde de değişiklik anlamına gelmektedir. Türkiye'deki yaşlı nüfus artışı, nüfus piramidini arı kovanı biçimine dönüştürmüş durumundadır, ancak deprem bölgesindeki durum farklıdır. Deprem bölgesindeki nüfus piramidi, bilinen manada piramit gibidir. Hal böyle olduğu için, deprem bölgesine yönelik yaşlılık ve yaşlılığa bağlı sosyal politikaların belirlenmesinde ve kaynakların daha adil ve etkin harcanması noktasında Türkiye geneliyle olan bu farklılık dikkate alınmalıdır.

Öte yandan, toplam yaşlı nüfusun yaş dağılımlarında deprem bölgesindeki durum ile Türkiye geneli durumlar neredeyse tıpkısının aynısıdır. Bu nedenle, Türkiye geneli yaşlılara yönelik politikaların deprem bölgesine uyarlanmasında ortaya çıkabilecek uyumsuzlukların daha az olması beklenebilir. Ancak gerekli politikaların geliştirilmesi sürecinde Türkiye'nin diğer bölgelerinden farklı olarak deprem bölgesindeki örflerin özellikle yaşlılar bağlamında dikkate alınması daha isabetli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Zaten Türkiye geneline göre deprem bölgesinde yalnız yaşayan yaşlı sayısı (tek kişilik yaşlı hane halkı) oran olarak yarı yarıyadır. Başka bir ifadeyle, deprem bölgesinde yalnız yaşayan yaşlıların sayısı Türkiye geneline göre çok daha azdır. Bununla birlikte, deprem sonrasında deprem öncesinde yalnız yaşayan yaşlılardan hayatta kalanlar ile ilgili il düzeyinde farklı demografik kırılımlarda, başta sosyal hizmet uygulamaları olmak üzere her açıdan titiz çalışmanın sürdürülmesi önemlidir.

Deprem bölgesindeki yaşlılar için önemli bir husus da sosyal ve ekonomik durumdur. Bu noktada, deprem bölgesi illerinin dahil olduğu bölgesel yoksulluk verilerine bakıldığında, deprem bölgesi illerindeki yaşlıların yoksulluk oranlarının Türkiye genelindeki yaşlıların yoksulluk oranlarına göre çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu nedenle, deprem sonrasında bölgedeki illerde yaşayan yaşlı yoksullarına yönelik daha evvel var olan sosyal yardımların devam etmesi ve güçlendirilmesi önemlidir.

Hepsinin hakkıyla yerine getirilebilmesi adına, sosyal politikaları da içine alan "yaşlı dostu afet yönetimi" gerekli bir hamle olarak görülmelidir. Bunun için, muhtemel

deprem durumunda zarar görebilecek “yaşlıları” da içine alan bir veri tabanının oluşturulması elzemdir. Ancak bu veri tabanı oluşturulurken ileride yaşlılara yönelik uygulamaya konacak politikaların geliştirilmesi sürecinde gerekli görülebilecek alt kırılımlara göre yaşlı nüfusun sınıflandırılması gerekmektedir (ör., fiziksel, ruhsal, bilişsel, duygusal durumlar ile evlilik–bekarlık, yalnızlık gibi demografik durumları dikkate alan sınıflandırmalar). Bu çerçevede yaşlıların deprem sonrasındaki tahliye süreçleri de en ince ayrıntılarıyla dikkate alınmalıdır. Belki de en önemlisi, tahliye sonrasında yaşlılara bakım desteği sunacak olan personellerin, deprem öncesi özel olarak eğitilmeleri ve deprem sonrasında da tükenmişlik sendromu yaşamamaları adına zaman zaman desteklenmeleri lazımdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Kaynakça/References

- Akyıldız, N. A., Gürboğa, Ş. & Gürboğa, C. (2018). Yaşlı afetzedelerin geçici barınma ihtiyaçlarının karşılanması üzerine örnek bir çalışma: Kahramanmaraş-Elbistan Prefabrik Huzurevi Kompleksi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(41), 325–338.
- Arpacı, F. (2005). *Farklı yönleriyle yaşlılık*. Türkiye İşçi Emeklileri Derneği.
- Arun, Ö., Binark, M., Taylan, D. Ö., Kandemir, B. & Şahinkaya, G. (2022). Yaşlıların toplumsal sınıfı, dijital sermayeleri ve covid-19 salgınında bağlantıda kalma pratikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 42, 387–410.
- Ayabakan, B. Ç. (2022). Avrupa’da yaşlanma, aktif yaşlanma ve kuşaklar arası çatışma ilişkisine covid-19 güncellemesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 83, 225–247.
- Calik, S. G., Yılmaz, E., Balci, H., Türktemiz, H., & Baser, G. (2022). Covid-19 korkusu ve yaşlı ayırmacılığı arasındaki ilişki. *Selçuk Tıp Dergisi*, 38(1), 23–29. <https://doi.org/10.30733/std.2022.01542>
- Caniklioğlu, N. (2007). Yaşlılık sigortasının yeniden yapılandırılmasının esasları. *Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri; 7-8 Aralık 2006 içinde* (s. 191–226). TİSK Yayınları.
- Çağlar, T. & Özkan, G. (2022). Türkiye’de covid-19 salgını sürecinde yaşlılara yönelik ayırmacılık: Ankara ili örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(4), 930–948.
- Çakır, Ö. & Aydoğmuş-Atalay, G. (2020). Afetlerde özel gereksinimli grup olarak yaşlılar. *Dirençlilik Dergisi*, 4(1), 169–186.

- Demirel, C., Sungur, M. & Parlar-Kılıç, S. (2022). Türkiye’de covid-19 sürecinde yaşlı olmak, yaşlıların bakımına ve ihtiyaçlarına yönelik sunulan sağlık hizmetleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 9(2), 233–239.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Türkiye’de yaşlıların durumu ve yaşlanma ulusal eylem planı*. Yazar.
- Duruel, M. & Avşar-Arık, I. (2023). Kırılgnalık ve dirençlilik kesişiminde yaşlıların afet deneyimleri: Hatay örneğinde 6 Şubat 2023 depremleri. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 103–120.
- Gedik, M. (2022). Covid-19 sürecinde yaşlı bireylere yönelik dini-manevi destek hizmetlerin gereksinimi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 688–706.
- Göksun, Y. (2023). Türkiye’de covid-19 pandemisi sürecinde yaşlıların haberlerde temsili. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Dergisi*, 32, 943–960.
- Güden, R. A. & Borlu, A. (2023). Afetlerde toplum beslenmesi ve hassas gruplara yönelik beslenme planı. *Food and Health*, 9(1), 61–68.
- Hablemitoğlu, Ş. & Özmete, E. (2010). *Yaşlı refahı: Yaşlılar için sosyal hizmet*. Kilit Yayınları.
- Işiker-Bedir, D. (2020). Yaşlılık ve maneviyata duyarlı sosyal hizmet. H. Apak & M. C. Acar (Ed.), *Maneviyata duyarlı sosyal hizmet el kitabı* içinde (s. 171–189). Grafiker Yayınları.
- İyem, C. & İslamoğlu, E. (2021). Covid-19 öncesi ve sonrası geriatri turizmi: Kuşadası özelinde karşılaştırmalı bir analiz. B. Yenihan & E. İslamoğlu (Ed.), *Ekonomik ve sosyal boyutlarıyla pandemi* içinde (s. 101–115). Berikan Yayınevi.
- Kahraman, B., Uğur, T. D., Girgin, D. & Koçak, A. B. (2022). Covid-19 döneminde yaşlı olmak: 65 yaş ve üzeri bireylerin pandemi sürecinde yaşadığı sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39(1), 124–143.
- Karakuzulu, Z., Arıcı, F., Turut, H. & Doğan, S. (2018, Aralık). *Olası deprem anında etkilenecek engelli, yaşlı, bebek nüfusun belirlenmesi ve acil ihtiyaç dağıtım planlarının CBS destekli modellenmesi*. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu’nda sunulan bildiri, Ankara.
- Kaya, A., Akıllı, H., Mursül, D., Avcı Kaya, G., Bayram, M. A., Mursül, İ., Tamokur, Y. (2022). Afet yönetimi politikası bağlamında vefa sosyal destek grubunun Talas ilçesi örneğinde değerlendirilmesi. *Türk İdare Dergisi*, 494, 159–192.
- Özbakır-Umut, M., Karsu, S., Çoknaz, D. & Nurtanış-Velioğlu, M. (2022). Covid-19 salgını döneminde çevrimiçi satın alma(ma): 65 yaş ve üstü tüketiciler. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 543–562.
- Özcanarlan, N. (2022). Covid-19 pandemi döneminde evde izole edilen yaşlı bireylerin bakım gereksinimlerinin karşılanması. *Sağlık Bilimleri ve Yaşam Dergisi*, 6(1), 39–47.
- Özdöl, B. & Aşık, Z. (2023). Pandemi süresince yaşlı bireylerin kronik hastalık takiplerinin değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi*, 28(2), 100–105.
- Özkan, B. (2022). Dijital gözetim, iktidar ve yaş ayrımcılığı. Ö. Arun (Ed.), *Pandemi ve yaşlanma: Karantina, kapatılma, kriz: 2021 lisansüstü yaşlılık çalışmaları kongresi yıllığı* içinde (s. 24–38). Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.
- Sayın-Kasar, K. & Yüksel, A. (2022). COVID-19 salgını sırasında yaşlı bireylerde uyum güçlüğü ile spiritüel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki. *TJFMPC*, 16(1), 151–160.
- Şevik, A. E. (2023). Deprem ve yaşlılık: psikososyal bir bakış. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(1), 49–57.

- Şimşek, N., Albayrak, E., Selvi, Y., İzgi, N. G., & Bektaş, O. (2022). Covid-19 sürecinde yaşlı bireylerin damgalanmaya ve anksiyeteye yönelik deneyimleri: nitel bir çalışma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(1), 11–20. <https://doi.org/10.18863/pgy.1005892>
- T.C. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020). *2020 Yılı yaşlı nüfus istatistik bülteni*. https://aile.gov.tr/media/89041/yasli_nufus_istatistik_bulteni.pdf
- T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. Yazar.
- Taşcı, C. & Uygun, M. Ö. (2022). Covid-19 pandemisinin çalışan yaşlılar üzerindeki etkileri. Ö. Arun (Ed.), *Pandemi ve yaşlanma: Karantina, kapatılma, kriz: 2021 lisansüstü yaşlılık çalışmaları kongresi yıllığı* içinde (s. 39–54). Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları.
- Tekin, H. & Aşiret, G. D. (2022). Yaşlı bireylerin covid-19'a ilişkin duygu ve düşüncelerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 16(3), 550–558.
- Tufan, I., Koç, O., Özgür, Ö., DemiRdaş, F. B., Tiryaki, S., Ulusal, F., Kaleli, I., & Dere, B. (2022). Afetlerde yaşlılara yardım ve destek. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 5(1), 14–20. <https://doi.org/10.47141/geriatrik.985224>
- Tuna, M. (2022). Covid-19 pandemisi koşullarında yaşlıların toplumsal dayanışması: Muğla TAÜ örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 356–376.
- Tunalı, İ. (22.02.2023). *6 Şubat Depremlerinden Etkilenen Nüfusun Özellikleri-1*. <https://sarkac.org/2023/02/6-subat-depremlerinden-etkilenen-nufusun-ozellikleri-1/>
- TÜİK. (2022b). *Dünya Nüfus Günü, 2022*.
- TÜİK. (2022a). *Doğum İstatistikleri, 2021*.
- TÜİK. (2023a). *Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2021*.
- TÜİK. (2023b). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2022*.
- TÜİK. (2023c). *İstatistiklerle Aile, 2022*.
- TÜİK. (2023d). *Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri, 2022*.
- Türkiye Tabipler Birliği. (2023). *III. ay deprem raporu: birinci basamak sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık çalışanlarının sağlığı*. <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/3ayraporu.pdf>
- Yetgin, H. & Yılmaz, Ö. (2023). Covid-19 pandemi sürecinde yaşlı bakım hizmetlerinin yönetimi. *Balkan Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 81–92.
- Yıldırım, S. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde bir yönetim örneği olarak vefa sosyal destek grupları. B. Yenihan & E. İslamoğlu (Ed.), *Ekonomik ve sosyal boyutlarıyla pandemi* (s. 15–28). Berikan Yayınevi.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal hizmete giriş* (D. B. Çiftçi, çev. ed.). Nika Yayınevi.

